

Доц. др Јасмина ГАЧИЋ*

Факултет безбедности Универзитета у Београду

Проф. др Владимир ЈАКОВЉЕВИЋ

Факултет безбедности Универзитета у Београду

UDK - 65.012.32 : 342.77

Прегледни научни рад

Примљено: 20.12.2014.

Специфичности савременог интегрисаног система управљања у ванредним ситуацијама

***Апстракт:** Све до раних осамдесетих година двадесетог века главни циљ постојећег система за управљање у ванредним ситуацијама био је континуитет функционисања државних органа (Continuity of Government – CoG). Као концептуално јаснији и шири програм, неколико година касније усвојен је нови програм свеобухватног управљања ванредним ситуацијама (Comprehensive Emergency Management – SEM). Овај програм је означио преоријентацију у односу владе и државе према различитим опасностима које могу да угрозе грађане и друштво у целини. У теоријском и практичном смислу дефинисано је другачије усмерење према природним, индустријским и другим опасностима. Недостатак прецизне формулације која је улога свих субјеката у свеобухватном управљању ванредним ситуацијама захтевао је дефинисање новог програма. Већина држава се из тих разлога определила за прецизнији и оригиналнији модел интегрисаног управљања ванредним ситуацијама (Integrated Emergency Management System – IEMS). Овај програм је требало да стави нагласак на цивилну приправност државе у односу на све потенцијалне ризике и претње, али да истовремено обезбеди да различити нивои и субјекти у држави остваре интегрисану сарадњу у погледу координације у свим врстама опасности. Имајући у виду промењено безбедносно окружење и напоре националних држава у креирању интегрисаног одговора на ванредне ситуације, ЕУ је развила низ инструмената за интегрисани одговор на ванредне ситуације. Стварање Европског капацитета за одговор у катастрофама (European Emergency Response Capacity) на темељу имовине држава чланица, као и развој Европског центра за одговор у катастрофама (European Emergency Response Centre – EERC) предложени су као основ стратегије одговора на ванредне ситуације. Кључна компонента у интегрисаном сектору безбедности и управљању ванре-*

* E-mail: jgacic@orion.rs

дним ситуацијама у Бугарској јесте командни и контролни систем (*Command and control system C-2*). То је суштински елемент хоризонталне и вертикалне интеграције служби на националном, регионалном и међународном нивоу, и фактор који показује њихову међусобну оперативност и умреженост.

Кључне речи: ванредне ситуације, интегрисани систем, цивилна заштита, ЕУ.

Увод

У бројним стручним и академским публикацијама често се надугачко наводи промена опасности, ризика и претњи који директно угрожавају здравствену, социјалну, материјалну, економску и друге сфере друштва. Најчешћа је њихова класификација на елементарне опасности, техничко-технолошке, ратне и савремене безбедносне ризике и претње. Друга значајна промена директно је условљена првом и тиче се институционалних и функционалних могућности државе и друштва да се суочи са свим врстама ризика и не дозволи да постојеће стање прерасте у ванредну ситуацију.¹ Дакле, референтни оквир на основу кога се могу спроводити даља истраживања односи се на: 1) емпиријске промене у погледу безбедносних претњи; 2) аналитичке домете у погледу разумевања међузависности безбедносних претњи; 3) институционалне промене и тежњу ка формирању интегрисаног система за управљање у ванредним ситуацијама.

Идеја о интегрисаном управљању свим ванредним ситуацијама (*Integrated Emergency Management System – IEMS*), односно о контроли и санирању последица проузрокованих опасностима, као и обједињавању функционалне и институционалне компоненте целокупног система заштите и спасавања, свакако да није нова. Интегрисани приступ контроли свих ванредних ситуација, без обзира на то ког су порекла, представља давни покушај да се дефинише најнижи заједнички именитељ свих опасности које угрожавају становништво, материјална добра и животну средину. Традиционална вишедеценијска оријентација тог система према класичним, ратним, техничко-технолошким и природним опасностима као „рутинским“ превазиђена је већ седамдесетих година прошлог века (Alexander, 2002).

Интегрисано управљање у ванредним ситуацијама у ЕУ темељи се на два главна начела: 1) на одговорности држава чланица за пружање

¹ Када друштво редовним активностима (превентивним, оперативним, санационим) не може да спречи и отклони последице изазване опасностима, оне добијају карактер ванредних ситуација.

преко потребне заштите својим грађанима с обзиром на постојеће ризике и претње, и 2) на солидарности међу државама чланицама код помоћи једних другима пре, током и након ванредне ситуације, уколико постојећа ситуација надилази националне капацитете или погоди више од једне државе чланице. Европско веће сматра да будуће деловање Европске уније треба да стреми смањивању рањивости на различите претње развијањем стратешког приступа у превенцији опасности и ризика и унапређењем приправности и одговора, узимајући у обзир националну одговорност. Из тих разлога предвиђена је израда смернице за ризике и метода за мапирање ризика, процене и анализе, као и преглед природних и цивилизацијских опасности с којима се ЕУ може суочити у будућности. Потребно је наставити и јачање механизма ЕУ за цивилну заштиту и побољшати инструменте цивилне заштите, укључујући доступност, интероперабилност, коришћење и подршку за координацију помоћи и изван Европске уније у случајевима када су грађани ЕУ угрожени у великим ванредним ситуацијама. Потребно је пружити подршку државама чланицама у одређивању и регистрацији националних и мултинационалних модула цивилне заштите, али и унапредити обуку и вежбе како би се помогло ефикаснијем одговору ЕУ на ванредне ситуације.

Развој интегрисаног система управљања у ванредним ситуацијама

Поред неких традиционалних, развој друштва је довео и до појаве нових облика непредвиђених околности које угрожавају или онемогућавају правилно функционисање различитих система, терминолошки одређених као кризне ситуације (Даничић, Максимовић, 2014:41). Сложени и бројни друштвени утицаји, као и постојање различитих аспеката третирања феномена безбедности, попут националне, људске (Ђорђевић, Кековић, 2011:80), економске (Илић, Праћа, 2012:114), социјеталне, енергетске, еколошке (Љуштина, 2009:167), корпоративне (Петровић, Синковски, 2012:86), и сл., генерисали су нове приступе у сфери кризног менаџмента.

Чињеница коју истичу бројни аналитичари и истраживачи јесте да су фундаменталне поставке цивилног планирања и управљања ванредним ситуацијама старе више од педесет година и да су остале готово непромењене. Све до раних осамдесетих година главни циљ овог система и основни концепт на којем се заснивао био је континуитет функционисања државних органа (*Continuity of Government – CoG*). Иако је обезбеђивао неке смернице, овај концепт није јасно наглашавао значајну и суштинску улогу цивилног аспекта планирања ванредних

ситуација. Такође, није обезбедио националним владама да одреде смернице у формулисању својих програма које су се односиле на управљање ванредним ситуацијама.

Као концептуално јаснији и шири, неколико година касније усвојен је нови програм свеобухватног управљања ванредним ситуацијама (*Comprehensive Emergency Management – CEM*). Овај програм је означио преоријентацију у односу владе и државе према различитим опасностима које могу да угрозе грађане и друштво у целини. У теоријском и практичном смислу дефинисано је другачије усмерење према природним, индустријским и другим опасностима, као и према целокупном циклусу и активностима којима су оне праћене. Усвојени програм је садржао неколико целина: ублажавање потенцијалних претњи, припрему, одговор и санирање угроженог простора (Britton, 2001). Концепт свеобухватног управљања ванредним ситуацијама омогућио је различитим нивоима, националном, регионалном и локалном, да ефикасно управљају свим типовима ванредних ситуација и да правилно координирају све релевантне учеснике у том процесу.

Међутим, недостатак прецизне формулације која је улога свих субјеката у свеобухватном управљању ванредним ситуацијама захтевао је дефинисање новог програма. Већина држава се из тих разлога определила за прецизнији и оригиналнији модел интегрисаног управљања ванредним ситуацијама (*Integrated Emergency Management System – IEMS*). Овај програм је требало да нагласи цивилну приправност државе у односу на све потенцијалне ризике и претње, али и да истовремено обезбеди да различити нивои и субјекти у држави остваре интегрисану сарадњу у погледу координације у свим врстама опасности (Вејл, 1991). Дакле, интегрисани систем обезбедио је бројним учесницима вертикално (између различитих нивоа владе) и хоризонтално (између агенција и јавно-приватног сектора), да одређеније перципирају своје место и улогу у превенцији и одговору на ванредне ситуације. IEMS се као програм и процес усмерио на неколико аспеката: анализу хазарда, процену људских и материјалних капацитета, планирање за ванредне ситуације, очување капацитета, одговор на опасности и њихове последице, као и ревитализацију погођеног подручја. Крајњи циљ успостављања IEMS-а био је да свакој надлежној инстанци омогући да развије спремност да се суочи са свим опасностима које могу да проузрокују ванредне ситуације, а да се при томе концентрише на оне које су најреалније за одређено подручје.²

² FEMA, (1983). *Questions and Answers on the Integrated Emergency Management System*, Washington, D. C.

Напори Европске уније у креирању интегрисаног одговора на ванредне ситуације

Циљ стварања интегрисаних система управљања у ванредним ситуацијама деведесетих година прошлог века био је, дакле, вертикално и хоризонтално повезивање свих капацитета у циљу умањивања последица опасности и спречавања настајања стања ванредне ситуације. Познато је, међутим, да се широм света бележи раст броја великих несрећа – на годишњем нивоу њихов број је повећан петоструко. Такође је последњих деценија рањивост³ у погледу природних опасности поново преузела примат у односу на технолошке опасности које угрожавају заједницу. Према подацима OFDA/CRED, интернационалне базе података (EM-DAT), број природних опасности драстично се повећао широм света. У периоду 1900-1909. године природне опасности су се појавиле 73 пута, док се у периоду 2000-2005. године њихов број повећао на 2.778. Међународни комитет Црвеног крста је изнео податак да је у периоду 1972-1996. године само у Азији страдало 231.764 особе (Kusumasarı et al., 2010). Према анализама појединих аутора који су изучавали последице опасности и узроке пораста рањивости друштва, разумевање институционалних капацитета јесте први и најважнији фактор у редукацији ризика и изградњи отпорности заједнице (Hewitt, 1997; Nirupama, Etkin, 2012). Без обзира на евидентне разлике у приступу овом проблему, рањивост и последице су увек и првенствено оријентисане на физичку и друштвену димензију заједнице и дефинишу начин одговора друштва (Гачић et al., 2013).

Суочена с овом променом у безбедносној стварности, ЕУ је имала добар разлог да ојача и интегрише своје капацитете одговора у великим несрећама и ванредним ситуацијама. Због тога *Стокхолмски програм*⁴ позива на развој европске „Стратегије за унутрашњу безбедност“⁵, која се фокусира на поделу задатака између институција ЕУ и држава чланица у борби против тероризма, управљању границама, цивилној заштити и правосудној сарадњи у казним питањима. У

³ Рањивост се у савременим условима све више посматра као кумулативни процес заплетен различитим димензијама, који проузрокује низ других проблема који се међусобно даље погоршавају, или додаје друге проблеме, као што су друштвено-економски. Рањивост је дефинисана слабом инфраструктуром, односно институцијама, и њиховим недовољним одговором у превентивном и оперативном смислу.

⁴ *European Council: The Stockholm Programme – an open and secure Europe serving and protecting citizens*, 2010/C 115/01, Brussels.

⁵ *European Commission: Communication from the Commission to the European Parliament and the Council: The EU Internal Security Strategy in Action: Five steps towards a more secure Europe*, Brussels, 22. 11. 2010.

Стокхолмском програму је наведено да управљање катастрофама⁶ у ЕУ треба да се заснива на интегрисаном приступу, који обухвата читав циклус – од активности превенције катастрофа, приправности, до одговора и опоравка унутар и изван ЕУ.

Европска унија поседује низ инструмената за интегрисан одговор на ванредне ситуације. За ванредне ситуације унутар ЕУ, Механизам за цивилну заштиту олакшава и координира пружање материјалне помоћи међу државама чланицама. Механизам ЕУ за цивилну заштиту координира и испоруку материјалне помоћи током несрећа изван Европске уније.⁷ ЕУ (Комисија и државе чланице) је највећи светски донатор хуманитарне помоћи земљама у развоју. Финансирање се спроводи путем партнерских организација (углавном агенције УН, Црвеног крста/полумесеца и хуманитарних невладиних организација), које пружају највећи део помоћи на терену. Такође, постигнут је и договор о олакшавању коришћења војних средстава држава чланица када су она потребна као део укупног ЕУ одговора у катастрофи.⁸

Стварање Европског капацитета за одговор у катастрофама (*European Emergency Response Capacity*) на темељу имовине држава чланица, као и развој Европског центра за одговор у катастрофама (*European Emergency Response Centre – EERC*), предложени су као темељ стратегије. Предлози се односе на подручје цивилне заштите и хуманитарне помоћи. Током анализа и консултација које су спроведене међу државама чланицама, Европском комисијом и партнерима закључено је да се рад на унапређењу ЕУ капацитета за одговор у катастрофама мора темељити на следећим принципима:

⁶ Катастрофа наступа када је друштво погођено хазардом. Другим речима, последице катастрофе одређене су степеном повредљивости друштва на хазарде. Та повредљивост није природног карактера. То је људска димензија катастрофе, односно резултат је бројних економских, социјалних, културних, институционалних, политичких, чак и психолошких фактора који одређују животе људи и обликују окружење.

⁷ У свим случајевима, пре него што се Механизам активира, морају бити примљени захтеви из земље или земаља погођених катастрофом. У случају трећих земаља одмах се консултује Висока представница за спољну политику, у духу заједничке *Декларације* између Већа и Комисије о коришћењу Механизма за цивилну заштиту у ванредним ситуацијама (doc. 10639/03), да би се утврдило да ли активирање Механизма потпада у управљање кризом ZVSP (ZVSP – Заједничка спољна и безбедносна политика).

⁸ Документа Већа ЕУ од 2003. до 2006. године обухватају *Општи Оквир за коришћење војних и војно закупљених превозних средстава држава чланица и Координацију алата ESOP за подршку ЕУ одговора у катастрофама и војне подршке ЕУ одговору у катастрофама – идентификација и координација расположивих средстава и способности* (документи 10639/03, 6644/4/04, 8976/06, 9462/3 REV3 и 14540/06 + COR1).

- Европска унија би требало да буде у стању да ефикасно, интегрисано и у духу солидарности одговори на катастрофе унутар и изван ЕУ;
- капацитети за одговор у катастрофама ЕУ треба да се баве свим врстама великих несрећа и катастрофа (тј. природним и цивилизацијским, осим оружаног сукоба) које могу да превазилазе капацитете националног одговора и резултирају захтевом за помоћ ЕУ;
- потпуно кохерентан приступ за катастрофе изван ЕУ мора обухватити различита подручја које би могла бити активирана: цивилну заштиту, хуманитарну помоћ, одговор на ризике у оквиру инструмента за стабилност, географске инструменте за спољну помоћ (користећи флексибилне процедуре у ситуацијама ризика, великих ванредних ситуација и катастрофа), цивилно и војно управљање у ванредним ситуацијама у оквиру Заједничке безбедносне и обрмбене политике (*ZSOP*). Циљ би требало да буде идентификација и имплементација најприкладнијих ресурса и одговора на било коју катастрофу. Такав приступ ће се градити на постојећим улогама, мандатима и капацитетима, а биће дефинисане и критичне „празнине“;
- у случају одговора на хуманитарне потребе које су узроковане катастрофом изван Европске уније, помоћ ЕУ се мора пружати у складу са међународно договореним хуманитарним начелима (човечност, неутралност, непристраност, независност) и смерницама. Побољшана координација на нивоу ЕУ помоћи ће у ојачавању средишње координацијске улоге УН за ванредне ситуације у трећим земљама;
- приступ који балансира одговор у случају катастрофа с превенцијом катастрофа и спремности је најбољи начин одговора све већој претњи коју могу да произведу катастрофе. Активности јачања одговора у катастрофама биће допуњене јаким мерама превенције и приправности. То укључује повећање синергије између смањења ризика од катастрофа (*disaster risk reduction*) и прилагођавања на промене тако да финансијска подршка за превенцију, опоравак и активности обнове повећава отпорност на будуће велике несреће и катастрофе;
- већа исплативост (*cost effectiveness*) означава тражење ефикаснијих начина доставе помоћи. То се може постићи бољим удруживањем средстава како би се смањили трошкови и избегло дуплирање напора. Када је то примерено, државе чланице треба да искористе заједничка средства. Такође, ЕУ би требало да

избегава стварање нових структура и додатне нивое бирократије.⁹

Чињеница је, међутим, да су цивилна заштита и хуманитарна помоћ главни оперативни инструменти тренутног одговора ЕУ на ванредне ситуације. Ови инструменти интегрисани су у Општу управу за хуманитарну помоћ и цивилну заштиту (*DG ECHO*) ЕК, што омогућава успостављање ојачаног Центра за одговор у катастрофама (*EERC*) који ће се ослањати на информације и знања из оба подручја, и ефикасно повезати, на европском нивоу, тела надлежна за цивилну заштиту и за хуманитарну помоћ у државама чланицама. Кризне собе ЕЧНО и МИС спојене су у прави оперативан центар који делује 24 сата и одговоран је за координацију цивилног одговора ЕУ у случају ванредних ситуација. То захтева квалитативни помак од размене информација и реакције на разна стања, у проактивнију улогу планирања, праћења, припреме, оперативне координације и логистичке подршке. У ту сврху *EERC* развија интегрисано праћење капацитета које се темељи, између осталог, и на *GMES* услугама.¹⁰ *EERC* ће осигурати континуирану размену информација са телима цивилне заштите и са телима надлежним за хуманитарну помоћ у случају потребе за помоћи коју ће понудити државе чланице ЕУ и други актери. То ће омогућити државама чланицама доношење одлуке о финансирању и понуди додатне помоћи. *EERC* ће такође развити референтне сценарије за главне врсте ванредних ситуација унутар и изван ЕУ. У хитним случајевима изван ЕУ, *EERC* је одговоран за прикупљање података о целокупној доступној европској материјалној помоћи и осигурава доследност са саставом координације УН и угрожене земље. *EERC* ће истовремено олакшати оперативну координацију с другим ЕУ учесницима. То ће укључивати размену информација и анализа с географским оделима *EEAS*, укључујући Ситуацијски центар (*Situation Centre*) и делегацију ЕУ. То се односи и на сарадњу са *EEAS* структуром за управљање ванредним ситуацијама када се коришћење цивилних и/или војних средстава ЕУ сматра делом одговора у ванредним ситуацијама. *EERC* ће уско сарађивати с другим одговарајућим службама, укључујући и оне одговорне за Стратегију за унутрашњу безбедност ЕУ, и временом ће се развити у платформу за подршку другим службама које се баве ванредним ситуацијама и катастрофама.

⁹ Комисија је 2009. усвојила *Саопштење о приступу Заједнице превенцији природних и цивилизацијских катастрофа* (COM (2009) 82 final) и *Стратегију ЕУ за подршку смањењу ризика од катастрофа у земљама у развоју* (COM (2009) 84 final).

¹⁰ Глобално надзирање околине и безбедност (*Global Monitoring for Environment and Security – GMES*) је заједничка иницијатива ЕУ и Европске свемирске агенције (ESA).

Цивилна безбедност и интегрисани систем контроле ванредних ситуација - пример Бугарске

Нови концептуални приступ цивилној безбедности и интегрисаној контроли ванредних ситуација у Бугарској подразумева оквир у којем је исказана потреба свеобухватне сарадње између различитих структура државе. Интегрисани систем идентификован је као комплексан процес у којем ће свака од институција задржати свој идентитет, уз могућност сарадње и координације са другим субјектима. У савременом националном приступу наглашава се да интегрисани сектор безбедности није организација, већ концепт нове организације система, где ће свака институција дати свој допринос у свеобухватној сарадњи.¹¹

Кључна компонента у интегрисаном сектору безбедности и управљању ванредним ситуацијама јесте командни и контролни систем (*command and control system C-2*) (Shalamanov, 2007). То је суштински елемент хоризонталне и вертикалне интеграције служби на националном, регионалном и међународном нивоу, и фактор који показује њихову међусобну оперативност и умреженост. Међутим, уже посматрано, главну улогу у широко интегрисаном систему командовања, контроле, компјутерске повезаности, комуникације, обавештавања, надзора и извиђања има процес доношења одлука. Успех у овој области заснован је на брзини опсервација, оријентацији, одлукама које се доносе у кратком временском интервалу, планирању и предузимању акција (C4ISRS). Овај циклус је заправо базиран на когнитивној пирамиди која садржи следеће елементе: податке, информације, знање, разумевање и одлуку (Shalamanov, 2001). Међутим, у конкретној

¹¹ У Бугарској је 2006. године усвојен *Закон о заштити у случају катастрофа*, који је у наредне две године четири пута мењан амандманима. Тим законом се на јединствен и целовит начин регулише обезбеђивање заштите живота и здравља становништва, заштита животне средине и имовине услучају катастрофа. Њиме се уређују: компетенције и одговорна тела за спровођење превентивних мера и активности, јединствени систем спасавања и заштите у катастрофама, као и институционална тела, државне органе и координацију између њих; усклађивање и руковођење активностима спасавања и хитног опоравка које се спроводе у подручју погођеном катастрофом; учешће и сарадњу физичких и правних лица и предузећа у случају катастрофе; формирање волонтерских јединица, компетентних органа за спровођење обуке извршних органа и управљачких тела на централном и локалном нивоу, и других циљних група и популација. Јединствени систем спасавања чине министарство за ванредне ситуације (услуге цивилне заштите), министарство здравља (здравствене услуге), министарство унутрашњих послова (полиција, ватрогасна заштита), министарство саобраћаја (спасавање на мору) и Црвени крст Бугарске (Горска служба спасавања).

анализи концепта који грађанима обезбеђује сигурност могуће је уочити три посебне целине:

- Систем за управљање инцидентним ситуацијама (*Incident Management System*), који прима позиве од грађана и других извора и субјекат, и који реагује са првим респондерима – полиција, противпожарни тимови, тимови цивилне заштите и тимови хитне медицинске помоћи;
- Интегрисани систем управљања ванредним ситуацијама (*Integrated Emergency Management System*), који се активира ако у условима опасности буде много позива или позива у серији о инциденту који се догодио. Информације се добијају из Система за рано упозоравање (*Early Warning System*), Система за кризно управљање (*Crisis Management System*), или из Оперативног центра за ванредне ситуације (*Emergency Operations Centres – EOC*), који остварују сарадњу са полицијом, противпожарним екипама, медицинским екипама и екипама цивилне заштите;
- у случају да постоје спољни извори опасности који угрожавају становништво Бугарске активира се Систем за кризно управљање, док је Систем за управљање инцидентним ситуацијама субординиран највишим органима који су му надређени. Систему за управљање инцидентним ситуацијама прикључен је Компјутерски систем за обавештавање (*CAD*), који је повезан са Географским информационом системом (*GIS*).

Међутим, када се разматра Интегрисани систем за управљање ванредним ситуацијама (*IEMS*), може се издвојити неколико кључних елемената:

- Интегрисани систем за рано упозоравање (*Integrated Early Warning System – IEWS*), који је суштински елемент у примању информација у потенцијално опасним ситуацијама;
- Фузиони центар (*Fusion Centre – FC*), који је фокусиран на обједињавање свих информација које се примају и већ постојећих информација и података. Његов задатак је да представи заједничку оперативну слику, која је важна у процесу процене, оријентације и доношења одлука, и да обезбеди неопходну, свеобухватну поделу информација. Фузиони центар је саставни део Интегрисаног система за рано упозоравање;
- Систем за подршку у доношењу одлука (*Decision Support System – DSS*), који је такође део система за рано упозоравање и интегрисаног система за управљање ванредним ситуацијама, али поседује и посебне елементе који могу деловати одвојено од система;

- Интегрисани систем за управљање ванредним ситуацијама (*Integrated Emergency Management System – IEMS*), који је најкомплекснији по свом саставу и укључује Нотификациони систем за узбуњивање (*Alert and Notification System – ANS*), као и капацитете за успостављање комуникације са различитим командно-оперативним центрима, мобилним јединицама и системом за управљање ресурсима. Интегрисање наведених елемената омогућава широк оквир сарадње у критичним ситуацијама, а отвара и могућност укључивања међународних тимова;
- Тренинг центар (*Training Centre – TC*) има важну улогу у обучавању и оспособљавању специјалиста и тимова који учествују у систему заштите и спасавања. Циљ успостављања оваквог центра јесте пружање могућности тим субјектима да се упознају са новим технологијама и процедурама које се примењују у процесу интегрисаног управљања. Постоје различити нивои обуке – за командне тимове, контролне тимове и прве респондере, односно тимове који први реагују у инцидентним ситуацијама;
- Систем лабораторија (*The System Development Laboratory – SDL*), који има улогу да подржи технолошке промене у целокупном процесу промене управљања у ванредним ситуацијама. Овај систем се ослања на најновије доступне технолошке процесе и методе;
- Регионални оперативни центар за ванредне ситуације (*The Regional EOC*), који садржи све елементе Интегрисаног система за рано упозоравање, Нотификационог система за узбуњивање, Интегрисаног система за управљање ванредним ситуацијама, Фузионог центра, Система за подршку у доношењу одлука (*IEWS, ANS, IEMS, FC, DSS*);
- Комуникациони центар у ванредним ситуацијама 112 (*112 ECC*) представља елемент националног Комуникационог центра 112 на локалном нивоу. Његова улога је да проследи информације до Центра за обавештавање и даље до првих респондера, за које су прве информације од суштинског значаја за ефикасно реаговање;
- мобилне командно-контролне јединице (*MC2U*) су јединице са ограниченим капацитетима, али повезане са Регионалним оперативним центром за ванредне ситуације, тако да могу да користе све расположиве капацитете како би одговорили на ванредне ситуације.

Детаљнији концепт је предложила консултантска фирма „Винбурн и Костас“ (*Winbourne and Costas Inc.*) која се бави питањем менаџмента на међународном новоу. Предложен је типичан оперативни центар за ванредне ситуације (*EOC*) који би у управљању ванредним ситуацијама функционисао на локалном, регионалном и националном нивоу. Овај оперативни центар повезан је са Комуникационим центром 112 у ванредним ситуацијама (*ECS*) и Системом 311 (*non-emergency response system – NERS*), који реагује у свакодневним, акцидентним ситуацијама, како би обезбедио интегрисани приступ цивилној безбедности.

Закључак

Фундаменталне поставке интегрисаног планирања и управљања ванредним ситуацијама у већини националних држава старе су више од педесет година. Све до раних осамдесетих година двадесетог века главни циљ овог система и основни концепт на којем се заснивао био је континуитет функционисања државних органа у различитим врстама ванредних ситуација. Нови програм свеобухватног управљања ванредним ситуацијама означио је редефинисање односа према природним, индустријским и савременим безбедносним ризицима и претњама. Савременији модел интегрисаног управљања ванредним ситуацијама требало је да истовремено, поред наведеног, обезбеди да различити нивои и субјекти у држави остваре интегрисану сарадњу у погледу координације у свим врстама опасности. Интензивирање ангажовања Европске уније на подручју интегрисаног управљања ванредним ситуацијама започело је, међутим, тек крајем деведесетих година прошлог века и иницирано је комбинацијом неколико чинилаца. На подручју саме ЕУ то је био низ природних и технолошких катастрофа које су довеле до напора да се побољшају постојећи и створе нови механизми деловања у таквим ситуацијама. Практично, после сваке катастрофе поставило се питање шта ЕУ као организација може да уради на разрешавању и превенцији од различитих опасности на територији земаља чланица Уније, пошто се показало да напори и средства на националном нивоу нису довољни. Ширењем и отварањем врата новим државама чланицама, ЕУ се приближила регијама које оптерећују политички, хуманитарни и економски проблеми, као и потенцијални или активни конфликти, чиме се створила свест о великом значају невојних активности у одржавању стабилности и безбедности. Све више се јавља потреба за јачањем цивилних капацитета који треба да одговоре на низ изазова, од владавине права, цивилне управе и цивилне заштите, до надзорних мисија и хуманитарних акција.

Литература

1. Alexander, D., (2002). *From civil defence to civil protection, and back again*, Disaster Prevention and Management, Volume 11, Number 3, pp. 209-213.
2. Britton, N., (2001). *A New Emergency Management for the New Millenium*, Australian Journal of Emergency Management.
3. Вејл, Л., (1991). *Цивилна одбрана*, ВИНЦ, Београд.
4. Гачић, Ј., Бошковић, М., Раковић, Ј., (2013). *Possibilities of the Republic of Serbia for reducing vulnerability to natural hazards*, International conference natural hazards – links between science and practice, Belgrade: Serbian Academy of Sciences and Arts and Geographical Institute Jovan Cvijić, Journal of the Geographical Institute Jovan Cvijić, pp. 345-360.
5. Даничић, М., Максимовић, Г., (2014). *Профилисање менаџера безбједности за управљање кризним ситуацијама*, Безбедност, год. 51, број 1, Београд, стр. 41-57.
6. Ђорђевић, И., Кековић, З., (2011). *Концепт људске безбедности – алтернатива или нужност*, Безбедност, год. 53, бр. 2, Београд, стр. 90-115.
7. Hewitt, K., (2005). *Regions of Risk: A Geographical Introduction to Disasters*, Pearson Education, Addison Wesley Longman, Harlow, Essex.
8. Илић, Б., Праћа, Н., (2012). *Безбедносни аспекти еколошке економије*, Безбедност, год. 54, бр. 2, Београд, стр. 114-134.
9. Kusumasari, B., Alam, Q., Siddiqui, K., (2010). *Resource capability for local government in managing disasters*, Disaster Prevention and Management, Vol. 19, No. 4, pp. 438-451.
10. Љуштина, А., (2009). *Угрожавање еколошке безбедности недозвољеном трговином биљним и животињским врстама*, Безбедност, год. 51, бр. 1-2, Београд, стр. 167-179.
11. Nirupama, N., Etkin, D., (2012). *Institutional perception and support in emergency management in Ontario, Canada*. Disaster Prevention and Management, Vol. 12, No. 5, pp. 599-607.
12. Петровић, Л., Синковски, С., (2012). *Корпоративна безбедност – основе заштите бизниса и предузетништва*, Безбедност, год. 54, бр. 3, Београд, стр.86-110.
13. Shalamanov, V., (2001). *The Role of the C4ISRS Project in Modernization of the Security Sector in Bulgaria and SEE region*, Information & Security: An International Journal, Vol. 6.

14. Shalamanov, V., (2007). *Civil Security and Crisis Management: The Concept Development and Experimentation Process in Bulgaria (Role of the US, NATO and the EU in SEE)*, Work on this topic was supported by NATO's Scientific Division in the framework on the Science for Peace Programme, Project SFP-981149.

The Specific Characteristics of the Modern Integrated System of Management in the State of Emergency

Abstract: *Until early 1980s, the main aim of the existing system for the management in the state of emergency was the Continuity of Government (CoG). A few years later a new program of Comprehensive Emergency Management (CEM), which was conceptually clearer and wider, was adopted. This program indicated that government and the state had reoriented their relation to different dangerous situations which may endanger the civilians and the entire society. In the theoretical and practical sense, a different course was taken with respect to natural, industrial and other dangers. The lack of the precise formulation of the role of each subject in the comprehensive emergency management demanded the definition of the new program. This was the reason for the greatest number of states to determine a more precise and original model of the Integrated Emergency Management System (IEMS). This program should put the emphasis on the civil readiness of the state, in regard to all potential risks and threats, but at the same time it should have ensure that the states subjects at each level achieve the integrated cooperation in the sense of the coordination regardless of the danger in question. Bearing in mind In regard to the changed security environment, and the efforts which the national states were making to create the integrated response to the states of emergency, the EU has developed a large number of instruments to make an integrated response to the emergency situations. The establishment of European Emergency Response Capacity on the basis of the property of the member states and the development of the European Emergency Response Centre (EERC) were proposed as the base of the response strategy in emergency situations. The main component in the integrated security sector and the management of the states of emergency in Bulgaria is the command and control system C-2. The crucial element is the integration of the horizontal and vertical services on the national, regional and international levels and the factor which shows their mutual functioning and networking.*

Key words: *emergency situation, integrated system, civil protection, EU.*